

FINANSDEPARTEMENTET
Skatte- och tullavdelningen, S3
Cecilia Silfverhjelm

2003-03-03

Fi2003/508

**Sammanställning av remissyttranden över Betänkandet Egendomsskatter
Dämpningsregel för fastighetsskatten och sänkt arvsskatt (SOU 2003:3)**

Jfr prop.

Innehåll	sid
Remissinstanserna	3
Allmänt	4
Förslaget om slopad beskattning av arv till efterlevande make och sambo	5
Finansieringsförslaget	10
Förslaget om ikraftträdande	13
Författningsförslagen	16

Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över förslaget om sänkt arvsskatt (avsnitt 2) i betänkandet Egendomsskatter Dämpningsregel för fastighetsskatten och sänkt arvsskatt (SOU 2003:3) avgetts av Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Göteborg, Länsrätten i Jämtlands län, Statskontoret, Statistiska centralbyrån, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Boverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen Halland, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet, Lantmäteriverket, Pensionärernas Riksorganisation, Sveriges Pensionärsförbund, Svenska Kommunförbundet, Sveriges advokatsamfund, Lantbrukarnas Riksförbund, Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR, Landsorganisationen i Sverige LO, Svenska Bankföreningen, Fastighetsägarna Sverige, Föreningen Svenskt Näringsliv, Sveriges Jordägareförbund, Villaägarnas Riksförbund.

Yttrande har också kommit in från Stockholms Handelskammare.

Riksskatteverket har inhämtat yttranden från skattemyndigheterna i Stockholm och Malmö.

Svenska Bankföreningen, Föreningen Svenskt Näringsliv och Stockholms Handelskammare har åberopat ett yttrande från Näringslivets Skattedelegation.

Följande remissinstanser tillstyrker utan egna synpunkter förslaget i betänkandet

Länsrätten i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen Halland, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet och Pensionärernas Riksorganisation.

Följande remissinstanser har inte något att erinra mot det remitterade förslaget eller har inga synpunkter på förslaget

Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Göteborg, Statistiska centralbyrån och Boverket.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter.

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet, Handelshögskolan i Stockholm, Sveriges Försäkringsförbund, Sveriges Akademikers Centralorganisation SACO, Fastighetsmäklarförbundet, HSB:s Riksförbund, Hyresgästernas Riksförbund, Riksbyggen, SABO, SBC Bostadsrättscentrum och Sveriges Begravningsbyråers Förbund.

Allmänt

Statskontoret

Stabila och långsiktiga lösningar

Förslagen om slopad arvsskatt för efterlevande makar och dämpningsregeln av fastighetsskatten har sin grund i de kraftigt ökade taxeringsvärdena på småhus. Genom att lyfta ut dessa frågor ur helheten förstärks på kort sikt de problem som finns med undantag och nedsättningar av skatterna, vilket leder till skatteplanering, irrationella ekonomiska beslut och ökade kostnader för skatteadministrationen. Strävan bör enligt Statskontoret vara att hitta stabila och långsiktiga lösningar.

Riksskatteverket

Arvsskatten i sin helhet ger statskassan ca 2,5 miljarder kr per år. Den torde alltså ur statsfinansiell synvinkel vara av begränsat intresse. Nuvarande bestämmelser innebär många möjligheter att på helt laglig väg föra över tillgångar till nästa generation successivt och därigenom minska eller helt eliminera arvsskatten. Även den stadigt ökande internationaliseringen och de därmed sammanhängande bristande kontrollmöjligheterna gör att skatten mer eller mindre ter sig som en frivillig skatt.

Näringslivets Skattedelegation

I Skattebasutredningens (SOU 2002:47) betänkande tas bl.a. förmögenhets-, arvs- och gåvoskatt upp i ett internationellt perspektiv men framför allt påtalas att de nuvarande förfarandereglererna är i dålig samklang med grundläggande skatteprinciper. I fråga om förmögenhets-, arvs- och gåvoskatt framförs skarp kritik mot nuvarande utformning. Konstruktionen av dessa skatter strider mot några av de viktiga grundprinciperna i vårt skattesystem. Utredningen påvisar att det rör sig om smala baser med höga margineffekter, mängder av undantag och nedsättningar som skapar starka incitament till rent skattebetingade beslut hos hushåll och i företag, såväl legala som illegala.

Vid den offentliga utfrågningen i skatteutskottet den 18 februari framgick med all tydlighet att det nu finns en samsyn när det gäller dessa skatters skadlighet. Riksskatteverket framförde bl.a. att förmögenhetsskattens konstruktion urholkar acceptansen för hela skattesystemet.

Näringslivets skattedelegation (NSD) delar dessa synpunkter vilka överensstämmer med vad NSD och dess medlemsorganisationer sedan länge framhållit. NSD menar att dessa skatter - som står för mindre än en procent av de totala skatteintäkterna - omedelbart bör avskaffas. Ytterligare utredning är inte erforderlig.

Arvs- och gåvoskatten, tillsammans med förmögenhetsskatten, utgör enligt NSD:s mening den grundläggande orsaken till den kapitalflykt som Riksskatteverket beräknat till cirka 500 miljarder kronor.

Förslaget att slopa beskattningen av arv till efterlevande make och sambo

Hovrätten över Skåne och Blekinge

I olika tidigare utredningssammanhang har det, som redovisats i betänkandet, framförts goda argument för att väsentligen höja det skattefria grundavdraget för efterlevande make eller att helt avskaffa beskattningen av den efterlevande makens arv. Hovrätten anser att det vid en makes död är viktigt att den efterlevande maken tillförsäkras möjlighet att bo kvar i makarnas fastighet och att dödsfallet inte heller i övrigt skapar stora ekonomiska problem för den efterlevande. Av kommitténs överväganden framgår att de statsfinansiella kostnaderna för att helt avskaffa arvsskatten för den efterlevande maken inte i väsentlig mån överstiger kostnaderna för att höja det skattefria grundavdraget i sådan omfattning att önskade ekonomiska effekter uppnås. Mot bakgrund härav ansluter hovrätten sig till kommitténs förslag att helt slopa arvsskatten för efterlevande make och sådan sambo som i dag har rätt till ett grundavdrag på 280 000 kr.

Statskontoret

Statskontoret tillstyrker förslaget om slopad beskattning. Det är en logisk utveckling av familjerättsreformen från 1987 och en anpassning till förhållandena i vår omvärld.

Riksrevisionsverket

Problemets avgränsning

I direktivet anges att det är problemet med de höjda taxeringsvärdena på fastigheter som har föranlett att frågan om arvsskatt mellan makar tas upp till behandling. Ändå begränsas inte lösningen till att omfatta endast bostaden. I förslagen till åtgärder under 2.6 presenteras Finlands lösning (där efterlevande make har rätt att behålla den gemensamma bostaden) som ett alternativ. I motiveringen under 2.7 tas också detta förslag upp, men kommittén lämnar ingen motivering till varför man valt bort detta alternativ. När kommittén sist i samma avsnitt motiverar sitt förslag om slopad arvsskatt mellan makar, ställs detta endast mot alternativet att höja grundavdraget. Riksrevisionsverket (RRV) saknar motivering till varför förslaget om slopad arvsskatt mellan makar inte endast omfattar bostaden. Ett sådant förslag skulle bättre möta kommitténs direktiv.

Problemets omfattning

RRV anser dessutom att vissa beräkningar i utredningen saknas. Framför allt borde det framgå hur omfattande problemet är. I hur många fall är arvsskatten orsak till att efterlevande make tvingas sälja hemmet? Hur stort skulle skattebortfallet bli om endast bostaden och inte hela arvet befriades från skatt? Det skulle också vara av intresse att utredningen hade tagit upp frågan om hur de administrativa kostnaderna påverkas av de olika lösningar som presenteras under 2.6.

Riksskatteverket

RSV tillstyrker den nu föreslagna skattefriheten för arv mellan makar och mellan sambor.

Det är värt att notera att skattefrihet för arv mellan makar inte på något sätt är anmärkningsvärd ur ett europeiskt perspektiv. I Norge, Danmark (med något undantag), Frankrike och Italien är arv mellan makar skattefria.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet

Juridiska fakultetsnämnden anser det av kommittén framlagda förslaget vara lämpligt och tillstyrker att beskattningen av arv till make och sambo slopas.

Kommittén har motiverat sitt förslag i huvudsak utifrån praktiska överväganden. Slopandet av arvsskatten skulle i främsta rummet vara angeläget, därför att de höjda taxeringsvärdena på småhus innebär problem i flera fall för efterlevande make, som har att betala dels årliga fastighetsskatter dels ock en arvsskatt beräknad på taxeringsvärdet.

Fakultetsnämnden inser detta problem och förstår att en ändring av detta skäl är angelägen. Samtidigt vill emellertid nämnden även understryka som sin mening, att principiella skäl talar starkt i samma riktning. Makes arvsrätt infördes under 1980-talet och var i första rummet motiverat av behovet för efterlevande make att under sin återstående livstid sitta i orubbat bo. Detta innebär emellertid samtidigt, att arvskedjan inom familjen, när bröstarvingar finns, utökades med ytterligare ett led.

Arvsbeskattning som sådan vilar på bräckligt teoretiskt underlag. Motiveringen har närmast varit, att mottagaren av arvet berikas på ett sätt, som gör det möjligt att beskatta överföringen. Vad man än må tycka om en sådan motivering kan den knappast gälla för efterlevande make, eftersom något förmögenhetstillskott knappast kan sägas ha skett i praktisk mening. Ett oskiftat bo är detsamma före som efter dödsfallet.

Vad ovan sagts om efterlevande make gäller även efterlevande sambo.

Samhällsvetenskapliga fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet

Vi finner det lämnade förslaget väl genomtänkt och väl övervägt. Samtliga andra i utredningen diskuterade förslag framstår som klart sämre ur den skattskyldiges synvinkel och därtill som mer administrativt krångliga alternativ. Institutionen för handelsrätt tillstyrker det framlagda förslaget som sådant.

Lantmäteriverket

Lantmäteriet har inga synpunkter på förslaget om slopad beskattning av arv till make och sambo.

Sveriges Pensionärsförbund

Några förändringar av grundavdragen eller skatteskalorna har inte skett sedan 1 januari 1992.

Det är därför hög tid att anpassa gällande bestämmelser till den ekonomiska utvecklingen som skett, inte minst gäller detta beskattning av arv mellan makar/sambo och från föräldrar till bröstarvingar. Såväl grundavdrag som skattesatser måste justeras.

Utredningen har haft att behandla frågan om arv till makar med förtursrätt och har nu också lagt ett förslag, som innebär att arvskatten efter make/maka eller sambo avskaffas från och med 1 juli 2003. Utredningen skall återkomma till andra delar av arvsbeskattningen i slutbetänkandet.

Sveriges Pensionärsförbund anser att, avskaffande av arvskatten efter make/maka och sambo är en mycket angelägen reform och att det är viktigt att den genomförs skyndsamt.

Svenska Kommunförbundet

Svenska kommunförbundet tillstyrker förslaget att avskaffa arvsskatten mellan makar.

Sveriges advokatsamfund

Advokatsamfundet tillstyrker förslaget med reservation för att ikraftträdandet av slopad arvsbeskattning för make och sambo bör tidigareläggas.

Den skatteteoretiska bakgrunden till att vi i Sverige har skatt på gåvor är att det annars hade varit möjligt att genom gåvor undgå beskattning av arv. Om arvsskatten på makes och sambos arv slopas bör därför även beskattningen av gåvor till make och sambo på motsvarande sätt slopas. I annat fall framstår gåvobeskattningen i dessa delar som - i vart fall skatteteoretiskt - helt omotiverad, ologisk och orättvis. Därtill kommer att den statsfinansiella betydelsen av att bibehålla beskattningen av gåvor till make och sambo framstår som relativt sett mycket begränsad.

Advokatsamfundet noterar att kommittén inte kommenterat frågan om eventuell höjning av fribeloppen för övriga i klass I. För det fall arvsbeskattningen inte slopas helt även för dessa arv finns goda skäl, inte minst de kraftigt höjda taxeringsvärdena på fastigheter, som motiverar en höjning av fribeloppen.

Lantbrukarnas Riksförbund

Kommittén föreslår att beskattningen av arv till make och sambo avskaffas. LRF tillstyrker att förslaget i denna del genomförs.

Om en make eller sambo avlider och den efterlevande ärver ökar, av naturliga skäl, inte den efterlevandes försörjningsförmåga. Ett slopande av arvsskatten i denna situation ökar därmed den efterlevandes möjligheter att bo kvar på en högt taxerad villafastighet. Vidare ökar möjligheter för den efterlevande, om denne är i arbetsför ålder, att överta den avlidnes eventuella företag och driva verksamheten vidare.

LRF vill också erinra om förbundets uppfattning vad gäller gåvobeskattning i samband med generationsskifte av företag. Enligt förbundets uppfattning bör ingen gåvoskatt tas ut i de fall

de föreslagna villkoren för lättnadsregelns tillämpning är uppfyllda. Detta harmoniserar med egendomsskattekommitténs förslag om slopad arvsskatt vid arv till make och sambo och överensstämmer också med effekterna i normalfallet av undersprislagsstiftningen vid inkomstbeskattningen.

Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR

FAR tillstyrker de föreslagna ändringarna, men vill lämna följande kommentar.

Egendomsskattekommitténs uppdrag är att se över och utvärdera reglerna om fastighetsskatt på småhus m.m., förmögenhetsskatt samt arvs- och gåvoskatt och med förtur behandla beskattningen av arv mellan makar. Kommittén är oförhindrad att presentera sitt arbete i ett eller flera delbetänkanden och i ett slutbetänkande. Kommittén har i detta delbetänkande valt att ge förslag om beskattning av arv mellan makar samt utarbetat en s.k. dämpningsregel avseende fastighetsskatten.

FAR anser att det är mindre bra att kommittén inte har kunnat utarbeta ett sammantaget förslag på alla de punkter som uppdraget avser. Detta för att få en bättre helhetsbild över förslagen samt finansieringen av dessa.

LO

Vad är problemet med att beskatta efterlevande för den ökning av förmögenheten denne får när partnern överlever? Om den efterlevande ärver halva den gemensamma bostaden är det problematiskt att beskatta arvet om detta innebär att den efterlevande då måste lämna bostaden. Arv av en villa med taxeringsvärde på 1 500 000 kronor som är obelånad innebär att den efterlevande ska betala arvsskatt på 124 000 kronor. Om den efterlevande saknar andra tillgångar än huset och är pensionär är det idag svårt att finansiera en sådan skatteutgift på annat sätt än husförsäljning. Det bör dock påpekas att arv innebär att förmögenheten ökar betydligt mer än arvsskatten.

LO har tidigare föreslagit att de eventuella likviditetsproblem som uppstår för hushållen till följd av kraftigt höjda taxeringsvärden kan lösas genom att skatten skjuts upp. Det innebär att staten lånar ut pengar till de hushåll som har dyra hus men låga inkomster. Samma lösning är tänkbar för att lösa likviditetsproblem vid arv mellan makar. Efterlevande boende i dyra hus får därigenom inte lägre levnadsstandard men det värde som de lämnar i arv till sina arvingar minskar.

LO anser inte att det är önskvärt att ta bort arvsskatten mellan makar men inser att det kan vara nödvändigt. Innan ett beslut tas om detta tas borde det dock undersökas hur många som faktiskt tvingats lämna sina hem på grund av arvsskatt och fastighetsskatt. Det saknas i delbetänkandet information om hur stort problemet egentligen är.

Fastighetsägarna

Fastighetsägarna tillstyrker förslaget om slopad beskattning av arv till make och sambo. Förslaget är ett steg i rätt riktning, men Fastighetsägarna anser att det - med hänsyn till

generationsskiftesproblematiken - är ytterst viktigt att snarast gå vidare och avskaffa arvs- och gåvoskatten i hela skatteklass I. Det finns då knappast heller anledning att behålla dessa skatter i övriga skatteklasser varför arvs- och gåvoskatten bör avskaffas i sin helhet.

Näringslivets Skattedelegation

NSD tillstyrker förslaget om att avskaffa arvsskatten för make och sambo. Egendomsskattekommitténs förslag är dock otillräckligt för att undanröja arvsskattens skadliga effekter.

När det nu föreslås att arvsskatten mellan makar ska slopas, innebär det egentligen inget annat än att man tar bort den dubbla beskattning som föranleddes av att arvsrätt mellan makar infördes 1987. Det handlar således närmast om ett återställande till vad som gällde tidigare.

Förslaget om slopad arvsskatt för make och sambo är visserligen ett steg i rätt riktning, men NSD anser att det är ytterst viktigt att redan nu, med hänsyn till generationsskiftesproblematiken för små och medelstora företag, avskaffa arvs- och gåvoskatten i hela skatteklass I. Det finns då knappast heller statsfinansiella eller andra skäl att behålla dessa skatter för enbart skatteklass II och III varför arvs- och gåvoskatten bör avskaffas i sin helhet.

Sveriges Jordägareförbund

Sveriges Jordägareförbund anser inte att kommitténs förslag är tillfyllest, men att det i avvaktan på avskaffandet av arvs- och gåvobeskattningen kan läggas till grund för lagstiftning.

Sveriges Jordägareförbund anser att arvs- och gåvoskatten är principiellt felaktig, huvudsakligen på grund av att arvs- och gåvobeskattningen avser redan beskattade tillgångar samt att generationsskiften (bröstarvingars övertagande av familjeföretag) försvåras eller omöjliggörs av arvs- och gåvoskatten.

Till detta kommer att statens direkta intäkter av arvs- och gåvoskattens är mycket små, och att den totala inkomsteffekten, inkluderat administration m m, sannolikt är mycket liten. Förbundet är av uppfattningen att ett avskaffande av arvs- och gåvobeskattningen sannolikt skulle ge större nettoeffekter för samhället än att behålla eller reformera denna beskattning. Av bl a denna anledning är Förbundet också negativ till förslag om att i stället för ett avskaffande av arvs- och gåvobeskattningen (kraftigt) höja grundavdragen. Förslag av den typen innebär endast att intäkterna av arvs- och gåvobeskattningen minskar medan administrationen av densamma kvarstår.

Mot bakgrund av kommitténs mycket begränsade uppdrag avseende detta delbetänkande konstaterar Sveriges Jordägareförbund, att det lämnade förslaget i vart fall är ett steg på vägen mot ett avskaffande av arvs- och gåvobeskattningen. Förbundet tillstyrker därför förslaget.

Villaägarnas Riksförbund

Villaägarnas Riksförbund välkomnar Egendomsskattekommitténs förslag om slopad arvsskatt mellan makar. Det är ett mycket angeläget och bra förslag. Förbundet har länge påtalat det orimliga i att någon skall tvingas betala arvsskatt för sitt eget hem. Arvsskatt mellan makar förekommer inte heller i våra grannländer.

Kommittén ger i betänkandet även andra exempel på hur beskattningen av arv till efterlevande make skulle kunna lättas. Exempelvis diskuteras möjligheterna att höja grundavdragen. I betänkandet anges att en höjning av grundavdraget från nuvarande 280 000 kr till 750 000 kr, vilket skulle motsvara cirka halva medeltaxeringsvärdet för ett småhus i Stockholms län 2002, skulle leda till ett inkomstbortfall för staten på 189,6 miljoner kr.

Skillnaden i inkomstbortfall mellan höjt grundavdrag till 750 000 kr och helt slopad arvsskatt är relativt liten; ca 80 miljoner kr. En åtgärd som får så stor betydelse för enskilda människor är också relativt billig för staten. (Statens totala inkomster i statsbudgeten uppgår 2003 till 701 miljarder kr, varav skatterna utgör sammanlagt 654 miljarder kr.)

Med kommitténs förslag löser man hela arvsskatteproblemet mellan makar och sambor. Om man istället skulle välja att höja grundavdraget skulle många villaägare ändå komma i kläm, bl a beroende på att spridningen i taxeringsvärdena är mycket stor. Förbundet anser också att det är fel att grunda förslag om skattelättnader på uppgifter om genomsnittliga taxeringsvärdehöjningar och genomsnittliga taxeringsvärden för småhus i olika delar av landet utan att konsekvenserna för hus som ligger över genomsnittet beaktas.

Villaägarnas Riksförbund vill avslutningsvis betona att ingen skall tvingas flytta från sitt hem eller lämna sitt fritidshus p g a skattereglernas utformning. Därför måste arvsskatten slopas mellan makar och sambor.

Finansieringsförslaget – höjd stämpelskatt för fysiska personer vid förvärv av fast egendom och tomträtt

Hovrätten över Skåne och Blekinge

Hovrätten anser visserligen att det principiellt inte ankommer på hovrätten att anlägga synpunkter på alternativa sätt att finansiera skattebortfallet till följd av slopad arvsskatt på efterlevande makes arv. Emellertid ifrågasätter hovrätten varför det skall vara endast fysiska personer som skall vara med och finansiera skattebortfallet genom att betala högre stämpelskatt på sina fastighetsförvärv och varför inte stämpelskatten för juridiska personer också höjs i sådan mån att denna även framöver är dubbelt så hög som den skatt som fysiska personer betalar. Vidare vill hovrätten framhålla att de på senare år kraftigt ökade fastighetspriserna torde ha medfört att staten har fått i viss mån ökade stämpelskatteintäkter redan utan en höjning av skattesatsen. Det kan ifrågasättas om inte detta förhållande borde beaktas i sammanhanget.

Statskontoret

Statskontoret anser att finansieringen av förslaget måste ske inom ramen för en samlad bedömning av arvs- och gåvobeskattningen, låt vara att kommittén har återstående frågor att lösa inom det området. Finansieringen genom en höjning av stämpelskatten, om den genomförs, bör därför ses som en temporär åtgärd i avvaktan på kommitténs slutliga förslag. En höjning av stämpelskatten begränsar omsättningen på småhusmarknaden och påverkar således skattebasen negativt. Arvsskatten har däremot inte denna negativa effekt.

Kommittén konstaterar att det inte är helt enkelt att beräkna den statsfinansiella kostnaden eftersom mikromaterial för beräkning av intäkter från arvsskatten än så länge till stora delar saknas. Kommittén landar ändå i en exakt siffra, 267 miljoner kronor. Det är oklart om hänsyn tagits till den rätt till eftergift av skatt som enligt nuvarande regler gäller om den efterlevande maken avlider inom en tioårsperiod. Förslaget kan mot den bakgrunden vara överfinansierat. Förslaget förefaller å andra sidan vara underfinansierat eftersom beräkningarna bygger på dödsfall för makar under andra halvåret 2001 och därmed grundas på taxeringsvärden för år 2000.

I Skattebasutredningens nyligen remitterade betänkande (SOU 2002:47) behandlas den långsiktiga utformningen av skattebaser och skattestruktur. I betänkandet redovisas andra vägar att finansiera förändringar i arvs- och gåvoskatten.

Riksrevisionsverket

Fördelningspolitiska effekter

RRV saknar också en diskussion om de fördelningspolitiska effekterna av förslaget. Kommittén verkar mena att de som köper fastigheter bidrar till de höjda taxeringsvärdena, och att det därför är rimligt att de får betala så att efterlevande makar kan bo kvar i sina hus. Bland dessa fastighetsköpare finns dock barnfamiljer med stort behov av utrymme men med en begränsad ekonomi, som också borde vara en skyddsvärd grupp.

Osäkra data

Av de beräkningar som presenteras kan tillförlitligheten ibland ifrågasättas. Beräkningen på hur stort skattebortfallet skulle bli bygger på data för endast ett halvår. När det gäller beräkningen för de ökade intäkterna till följd av en ökning av stämpelskatten bygger siffran på de beräknade intäkterna av stämpelskatten under år 2003. Det redovisas inte hur säker denna prognos är. För båda siffrorna kan det finnas variationer i utfall från år till år.

Lantmäteriverket

Lantmäteriet vill också fästa uppmärksamhet på att en viss negativ effekt kan uppstå till följd av höjd stämpelskatt. Det som avses härmed är att en hög stämpelskatt kan ha en dämpande effekt på fastighetsmarknaden.

Sveriges advokatsamfund

Det kan ifrågasättas om den föreslagna finansieringsformen är den mest ändamålsenliga. Den leder bl.a. till direkta konsekvenser för de som kommer i åtnjutande av ändringen i AGL. Därtill kommer att det i ett statsfinansiellt perspektiv rör sig om förhållandevis mycket ringa kostnader.

Lantbrukarnas Riksförbund

Det nu föreslagna slopandet av arv till make och sambo är, enligt förbundets uppfattning, så stor att den överväger nackdelen av en höjd stämpelskatt vid lagfart. LRF har därför inget att erinra mot den föreslagna finansieringen.

LO

När det gäller finansieringen av en slopad arvsskatt borde den undersökas noggrannare. Slopade arvsskatt mellan makar gynnar främst äldre medan stämpelskatt betalas av de som köper hus, dvs. främst småbarnsfamiljer. I kommittédirektivet står att kommittén särskilt ska uppmärksamma de fördelningspolitiska effekterna. Detta har inte gjorts i kommitténs betänkan-de. LO anser därför att kommittén i sitt slutbetänkande måste göra en fördelningspolitisk analys av de förslag som den ger.

Fastighetsägarna

Fastighetsägarna avstyrker kommitténs förslag om en höjning av stämpelskatten för fysiska personer. Fastighetsägarna anser att det är principiellt felaktigt att finansiera borttagandet av en skatt genom höjningen av en annan. Sverige har världens högsta skattetryck och finansiering bör mot den bakgrunden inte i första hand sökas genom ytterligare skattehöjningar utan genom minskade utgifter.

Näringslivets Skattedelegation

Att finansiera borttagandet av rent skadliga skatter med höjningar av andra skatter anser delegationen vara fel väg att gå. Arvs- och gåvoskatten utgör endast 2 promille av statens totala skatteintäkter och ett slopande av dessa skatter, tillsammans med förmögenhetsskatten, skulle enligt NSD:s mening ge signaler som leder till positiva effekter för statskassan. Om en finansiering ändå anses nödvändig är det utgiftssidan i statens finanser som måste ses över. Sverige har världens högsta skattetryck och finansieringen bör mot den bakgrunden inte i första hand sökas genom ytterligare skattehöjningar utan genom minskade utgifter. Det finns bland annat utgiftsområden med näringspolitiska ändamål där det finns betydande utrymme för minskningar.

Delegationen avstyrker därför förslaget om en ökning av stämpelskatten såsom finansieringsform. En sådan ökning skulle - vid sidan av den höga fastighetsskatten - lägga ytterligare bördor på boendet. Den skulle försvåra för yngre personer att skaffa sig ett eget boende och motverka rörlighet på bostadsmarknaden. Dessutom skulle en höjning av

stämpelskatten skapa oro på fastighetsmarknaden, speciellt om den kan antas vara tillfällig i avvaktan på en långsiktig finansieringslösning. De människor som står i begrepp att sälja eller köpa bostad skulle behöva ta hänsyn till en kommande skattehöjning och också behöva spekulera i om höjningen är av tillfällig natur eller inte. Fastighetsmarknaden är en av de marknader där det är särskilt viktigt att regelverket präglas av långsiktighet och förutsebarhet.

Villaägarnas Riksförbund

Slopad arvsskatt mellan makar beräknas kosta staten ca 270 miljoner kr per år. Kommittén föreslår att förslaget om slopad arvsskatt mellan makar finansieras genom att stämpelskatten för fysiska personer vid lagfart höjs med 0,225 procentenheter. Förslaget innebär att de som köper småhus får finansiera slopad arvsskatt mellan makar trots att arvsskatten slopas även för andra tillgångar än småhus. Höjd stämpelskatt gör det också svårare för unga barnfamiljer att köpa sitt första hus.

Förbundet konstaterar att regeringen i höstbudgeten har räknat med att statens intäkter från villabeskattningen ökar till 13,3 miljarder kr år 2003. Det är en miljard mer än vad regeringen räknade med i vårbudgeten och förklaras av det preliminära taxeringsutfallet. Dessutom har de höjda elpriserna lett till större momsinkomster för staten än vad som kunnat förutses i budgeten. Villaägarnas Riksförbund anser därför att slopad arvsskatt mellan makar fr o m den 1 januari 2002 bör kunna finansieras utan någon höjning av stämpelskatten.

Förslaget om ikraftträdande den 1 juli 2003

Hovrätten över Skåne och Blekinge

Hovrätten tillstyrker att bestämmelserna om slopad arvsbeskattning för efterlevande make och sambo samt om höjd stämpelskatt träder i kraft den 1 juli 2003.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet

Kommittén föreslår, att regeln skall gälla, om dödsfallet sker efter den 30 juni 2003. Fakultetsnämnden anser emellertid, att regeln bör gälla från den 1 januari 2003. Taxeringsvärdena är desamma under hela år 2003 och de praktiska problem, till vilka kommittén hänvisar, är naturligtvis desamma för de äktenskap, som genom dödsfall upplöses under den första hälften av året som under den senare hälften. Den kritik fakultetsnämnden riktat mot skatt på arv till efterlevande make har naturligtvis också samma bäring oavsett tiden för dödsfallet. Om regeln införs med verkan från den 1 januari 2003, dvs. ungefär från den tidpunkt, då förslaget lades fram, är den praktiska svårigheten med en retroaktiv lagstiftning försumbar.

Samhällsvetenskapliga fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet

En obehaglig tröskeeffekt uppkommer för de som erhåller arv efter någon som avlider före den tilltänkta ikraftträdandedagen. Vi har dock svårt att se hur denna tröskeeffekt skulle

kunna hindras uppkomma. Även med ett retroaktivt ikraftträdande skulle motsvarande tröskel uppkomma vid någon vald tidpunkt.

Sveriges Pensionärsförbund

Sveriges Pensionärsförbund tillstyrker i sak utredningens förslag, men anser att ändringen bör gälla retroaktivt från 1 januari 2003.

Svenska Kommunförbundet

Avskaffandet av arvsskatten mellan makar föreslås träda i kraft den första juli 2003. Det finns enligt förbundet skäl att förorda att ikraftträdandet bör gälla från 1 januari 2003 i stället.

Sveriges advokatsamfund

I fråga om tidpunkten för ikraftträdande anser Advokatsamfundet att övervägande skäl talar för att den nya bestämmelsen om slopad arvsbeskattning av make och sambo skall tillämpas i de fall skattskyldigheten inträtt efter den 31 december 2002.

Arvsskattekonsekvenserna blir mycket olika beroende på om dödsfallet inträffar före eller efter ikraftträdandet (inte minst i de fall kvarlåtenskapen väsentligen består av fastigheter). I det första fallet kan arvsskatten bli betydande medan arvet blir helt skattefritt i det andra fallet. Detta är självfallet en oundviklig konsekvens av den föreslagna lagändringen. Enligt Advokatsamfundets uppfattning finns det dock skäl som talar för att låta ändringen gälla fr.o.m. 2003-01-01. De allra flesta torde dels ha lättare att ta till sig och acceptera att lagändringar av detta slag ges verkan fr.o.m. ingången av ett nytt kalenderår (det framstår helt enkelt som en mera naturlig brytpunkt och ger för övrigt inte upphov till några retroaktivitetsproblem, eftersom det rör sig om en "fördelsändring"), dels att bakgrunden till och syftet med det skyndsamma lagstiftningsarbetet av allt att döma är de redan före år 2003 i många fall kraftigt höjda taxeringsvärdena och de konsekvenser från bl.a. arvsskattesynpunkt dessa medför. En senareläggning av ikraftträdandet har bättre förutsättningar att accepteras och stå i samklang med det allmänna rättsmedvetandet än den av kommittén föreslagna lösningen.

Lantbrukarnas Riksförbund

Inte heller har LRF något att erinra mot förslaget om ikraftträdande, men precis som när det gäller 3-12-utredningens förslag om generationsskifte av företag är det viktigt att förslaget genomförs så snart som möjligt.

Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR

FAR föreslår att ikraftträdandet av utredningens förslag om slopande av arvsskatten mellan makar görs retroaktivt fr.o.m. den 1 januari 2003 då nya och i många fall höjda taxeringsvärden gäller från och med detta datum.

Fastighetsägarna

De nya reglerna föreslås gälla vid dödsfall som inträffar efter juni månads utgång år 2003. Fastighetsägarna anser att de i vart fall bör gälla för dödsfall som inträffat efter den 31 december 2002.

Näringslivets Skattedelegation

Eftersom det övergripande syftet med utredningens förslag om att slopa arvsskatten för make och sambo är att så långt som möjligt mildra effekterna av de kraftigt höjda taxeringsvärdena bör förslaget genomföras med retroaktiv verkan för så många fall som är praktiskt möjligt. Retroaktiviteten bör därför gälla åtminstone fr. o. m. den 1 januari 2003, dvs. i princip från den tidpunkt då förslaget presenterades offentligt. I annat fall kommer många människor att under tiden från presentationen av utredningens förslag till dess reglerna träder i kraft att drabbas hårt ekonomiskt av ett system som i praktiken dömts ut av en bred politisk majoritet.

Villaägarnas Riksförbund

Taxeringsvärdena på småhus har ökat mycket kraftigt under senare år medan arvsskattens grundavdrag, skatteskalor och skattesatser varit oförändrade sedan 1992. Kombinationen av dessa höjda taxeringsvärden och arvs- och gåvoskattelagens progressiva skatteskalor har lett till chockhöjd arvsskatt fr o m den 1 januari 2002. Då slog nämligen effekterna av den slojade frysnings av taxeringsvärdena igenom på arvsskatten, som beräknas på taxeringsvärdet året före dödsåret. Effekten har blivit att många villaägare som blivit ensamstående till följd av makes eller sambos dödsfall har tvingats lämna sitt hem. Detta är omänskligt. Egendomsskattekommittén föreslår att de nya reglerna skall träda i kraft den 1 juli 2003. Ett sådant förslag innebär att de villaägare som blivit eller blir änkor eller änklingar mellan den 1 januari 2002 och den 30 juni 2003 kommer i kläm på ett orimligt sätt. Villaägarnas Riksförbund anser att de nya reglerna istället skall gälla retroaktivt från den 1 januari 2002.

Följande verkliga exempel visar hur arvsskatten skulle drabba ett pensionärspar i Solna. (Arvsskatten beräknas på taxeringsvärdet året före dödsåret.)

	2000	2001	2002	2003	2003
				tom 30 juni	fr o m 1 juli
Taxeringsvärde, kr	1 759 000	3 466 666	3 708 000	3 865 000	3 865 000
Arvsskatt, kr	89 900	89 900	345 900	382 200	0

Exemplet illustrerar såväl behovet av slopad arvsskatt mellan makar som vikten av att lagändringen görs retroaktivt. För den här familjen höjdes arvsskatten med 256 000 kr den 1 januari 2002. Om någon av makarna skulle avlida den 30 juni 2003 tvingas den efterlevande betala 382 200 kr i arvsskatt. Om dödsfallet skulle ske en dag senare utgår ingen skatt alls.

Det är viktigt att skattesystemet är och uppfattas som rättvist. Om de nya reglerna träder i kraft senare än vid ingången av 2002 kommer beskattningen att vara orättvis. Följande avsnitt

illustrerar att det kan bli många som känner sig orättvist behandlade.

Förbundet har fått bifogat brev från en villaägare, som blev änka den 15 oktober 2002, ca nio månader före den föreslagna tidpunkten för ikraftträdande. Hon anser sig komma i kläm eftersom hon utgår från när arvsskatten skall betalas¹, vilket i hennes fall mycket väl kan vara efter den 1 juli 2003. Hon har sannolikt fått anstånd med att upprätta bouppteckning till den 15 april 2003. Därefter har hon en månad på sig att lämna in bouppteckningen till skattemyndigheten. Hennes ombud har upplyst henne om att ”den slutgiltiga hanteringen av bouppteckningen” kan ta fem – sex månader. Hon skriver ”Det betyder att vi som hamnar i skarven kommer att betala en arvsskatt som ev redan är avskaffad. För många av oss en skillnad på flera hundra tusen kronor – för en del avgörande för om man kan bo kvar i huset eller inte.”

Förbundet har en stark känsla av att regeringen och riksdagen inte fullt ut förutsåg konsekvenserna på arvsskatten av att frysningen av taxeringsvärdena slopades. Förbundet har också vid en mängd tillfällen försökt förmå regeringen och riksdagen att stoppa höjningen av arvsskatten.

Det är fortfarande inte för sent att besluta om retroaktivt slopad skatt. I lagen om arvsskatt och gåvoskatt finns dessutom redan två olika system enligt vilka ett tidigare fattat beslut om arvsskatt kan ändras och redan betald arvsskatt återbetalas. För det första finns möjligheter till återvinning av skatt. Detta kan t ex gälla om dödsboet försätts i konkurs inom ett år från skattebeslutet (33 § 3 mom), om det framkommer att det finns ett tidigare inte känt testamente eller om en omständighet inträffar som föranleder tilläggsbouppteckning (59 §). Dessutom finns regler om eftergift av skatt. Om exempelvis den som förvärvat egendom genom arv, testamente eller gåva avlider inom ett år från det att skattskyldighet inträtt efterges hela skattebeloppet efter beslut av skattemyndigheten. Se närmare §§ 56 ff. Reglerna om återbetalning av erlagd skatt finns i skattebetalningslagen. Det är alltså tekniskt fullt möjligt att besluta om slopad arvsskatt från den 1 januari 2002. Det som krävs är politisk vilja.

Författningsförslagen

Hovrätten över Skåne och Blekinge

Hovrätten har viss förståelse för övervägandena bakom den lagtekniska lösningen som valts med en ändring i enbart 28 § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt. Samtidigt vill hovrätten dock peka på det mindre tillfredsställande med en ordning av innebörd att efterlevande make i första stycket hänförs till en skatteklass och sedan i andra stycket i princip förs bort därifrån. Det vore rimligare med en reglering om skattebefrielse i t.ex. 3 §. Enligt hovrättens mening bör frågan övervägas ytterligare.

¹ Enligt 20 kap 1 § ärvdabalken skall bouppteckning förättas senast tre månader från dödsfallet om inte skattemyndigheten efter ansökan beviljar anstånd. Bouppteckning skall inom en månad efter det att den upprättats ges in till skattemyndigheten för registrering, 20 kap 8 § ärvdabalken. Skattemyndigheten inregistrerar därefter bouppteckningen och fastställer arvsskatt, 51 § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt. Arvsskatten skall enligt 16 kap 7 a § skattebetalningslagen (1997:483) ha betalats senast den förfallodag som infaller närmast efter det att trettio dagar har gått från beslutsdagen.

Vad avser hänvisningen i övergångsbestämmelserna till ändringarna i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter, innebärande att äldre bestämmelser fortfarande skall gälla i fråga om förvärv som hänför sig till tiden före ikraftträdandet, har hovrätten den synpunkten att vad som avses med tidpunkten för förvärvet tidigare har vållat problem i liknande sammanhang på så sätt att begreppet inte har tillämpats enhetligt. Svårigheterna är härvidlag främst knutna till att ett fastighetsförvärv normalt sker i två steg: genom först köpekontrakt och sedan köpebrev. Det bör i lagtexten eller i vart fall i förarbetena göras en precisering av vilken tidpunkt som i detta sammanhang är avgörande.

Lantmäteriverket

Under avsnitt 4. Konsekvenser för de offentliga finanserna m.m. sid 60 föreslår kommittén ett alternativ till finansiering av förslaget att ta bort arvsskatten. Kommittén föreslår att stämpelskatten höjs för fysiska personer och att ändringen i stämpelskattelagen skall träda ikraft den 1 juli 2003 men att äldre bestämmelser skall gälla för förvärv som hänför sig till tiden före detta datum.

Lantmäteriet anser att författningsändringen istället borde gälla från och med inskrivningsdagen den 1 juli 2003 och att stämpelskatten för beviljad lagfart från och med den dagen skall tas ut med det högre beloppet.

Anledningen till att detta skulle vara en bättre lösning än kommitténs förslag är framförallt de dåliga erfarenheterna från tillämpningen av lag (1996:837) om tillfällig nedsättning av stämpelskatt i vissa fall. Enligt denna lag skulle stämpelskatten utgöra ett lägre belopp om förvärvet skett mellan vissa tidpunkter. I de fall inskrivningsmyndigheter (IM) inte kände till att köpekontrakt fanns upprättat utgick man ifrån köpebrevets datum medan man i andra fall utgick från köpekontraktet. Utgick man från köpekontraktets datum fick IM oftast kräva in detta. HD har i en dom 1996 (NJA 1996 sid. 807) konstaterat att köpekontraktets datum var det datum som skulle gälla. Detta fick till följd att vissa fastighetsägare fick krävas på mer skatt och vissa fick återbetalning – en onödig, arbetskrävande och komplicerad hantering. Om den nu föreslagna höjningen gäller förvärv som hänför sig till visst datum måste IM återigen kräva in köpekontrakten i ärenden som gäller lagfartsansökan under en övergångstid som kan handla om flera år. Lantmäteriet föreslår därför att den inskrivningsdag då ansökan kom in till IM skall vara den dag från vilken författningsändringen börjar gälla.